

Martin Kirigin

»... i (sa) s v i m narodom...«

Pozorno je subratovo oko (Joze Milanovića) opazilo da u misnoj III. euharistijskoj molitvi našega Misala nije prevedena važna riječ: »*omni* = svim«. Nalazi se u dotičnoj molitvi za svijet i Crkvu kada misnik — nakon spominjanja pape i biskupa, zbora biskupa i sveukupnog svećenstva — moli da Gospodin svoju Crkvu utvrđuje u vjeri i ljubavi »zajedno... i (sa) svim narodom što ga je sebi stekao«. Kada se ispusti riječ »*omni* = svim«, izgleda da se hijerarhija dijeli od naroda, dok je jedino pravilno, kako i stoji u latinskom originalu, da je hijerarhija samo dio Božjeg naroda u koji isto tako spada sav otkupljeni narod. Bez te se riječi čini kao da je hijerarhija jedno a narod drugo. Isti me je subrat zamolio da na taj manjkavi prijevod upozorim naše svećenstvo i po mogućnosti iznesem važnost te malene a po značenju velike riječi.

Nije to teško učiniti i barem pokazati koliko isti liturgijski tekstovi, a osobito misni, ističu jedinstvo hijerarhije i naroda. Bez njega bi ona bila predstojnik bez onih pred kojima stoji, general bez vojske, kapetan bez mornara i putnika, pastir bez ovaca, matica bez pčela. Stoga je II. vat. sabor u svojoj temeljnoj konstituciji »*Lumen gentium*« Crkvu najprije označio kao otajstvo (»sveopći sakramenat spasenja« 84) i zatim je odmah čitavu opisao kao Božji narod. U nju spadaju ne samo katolici nego potencijalno svi ljudi pa i oni koji još nisu primili evanđelje (16). Tek poslije toga Konstitucija diferencira pojedine dijelove Crkve te govori o hijerarhiji (kao prvoj, jer je Crkva hijerarhijski uređena zajednica), laicima i redovnicima. Da u Crkvu, barem u temelju jednakopravno, spadaju i obični vjernici, proizlazi također iz ustrojstva starozavjetne Crkve koja je kao takva opisana na više mjesta Biblije. No, jedinstvo hijerarhije sa svim Božjim narodom nigdje ne dolazi toliko do izražaja koliko u liturgiji i posebno u misnim tekstovima.

»*Opća uredba Rimskog misala*« počinje isticanjem: »Misno slavlje, kao djelo Krista i hijerarhijski uređenog Božjeg naroda, središte je svega kršćanskog života... Stoga je veoma važno da se slavlje mise ili Gospodnje večere tako uredi da službenici i vjernici, svaki prema svom položaju, u njemu sudjeluju i crpu iz njega što obilatije plodove... To

će se najbolje ostvariti ako se, poštujući vlastitosti i druge okolnosti svake pojedine zajednice, svekoliko slavlje tako uredi te ono navede vjernike da sudjeluju svjesno, djelatno i potpuno tj. s tijelom i s duhom« (1-3). Stoga misnik redovito sve molitve moli u množini, i to ne samo kada moli za svu Crkvu nego i kada izražava čin misnog prikazanja. Jedino on u Kristovo ime pretvara kruh i vino u Kristovo tijelo i krv, ali Kristovu žrtvu prinosi cijeli Krist, čitava Crkva. Vrlo je važno zapaziti i ostvariti taj izraz »prinosimo« u svim četirima euharistijskim molitvama.

U I. *euharistijskoj molitvi* misnik u ime vjernika ne samo kaže »prinosimo« (u hrvatskom prijevodu dva puta) već da misnu žrtvu Bogu »i oni prinosе«. Neposredno prije posvećenja misnik vapi: »Molimo, Gospodine, blagohotno primi ovaj žrtveni prinos nas svojih slugu i sve obitelji svoje.« Ako se misnik i eventualno koncelebranti nazivaju Božjim slugama, svi prisutni, a u nekom smislu i svi kršćani, spadaju u Božju obitelj koju hijerarhija predvodi time što joj služi. Još jače se to ističe u anamnezi poslije posvećenja: »Zato, Gospodine, mi sluge tvoje i tvoj sveti puk... prinosimo preslavnome tvojem veličanstvu od svega što si nam dao i darovao žrtvu čistu, žrtvu svetu, žrtvu savršenu, sveti kruh života i kalež vječnoga spasenja«. Jasno je onda zašto bi se svi prisutni trebali i pričestiti od te svoje žrtve, kako dalje kažemo: »Ponizno te molimo, svemogući Bože, ... te se svi koji primimo presveto Tijelo i Krv tvoga Sina kao pričesnici ove (!) žrtve napunimo svakim nebeskim blagoslovom i milošću«. Valja učiniti sve što se može da se svi pričeste posvećenim kruhom a po dozvoli i posvećenim vinom koji su posvećeni kod te njihove mise.

Da je Krist svojim otkupljenjem Bogu stekao sveti narod, spominje već predslavlje II. *euharistijske molitve*, zapravo Hipolitove (+235). I ona u anamnezi upotrebljava množinu »prinosimo«, i to izričito da prikazujemo »kruh života i kalež spasenja«. Tada smo svi mi skupa, narod i misnik koji to govori u ime naroda, obuhvaćeni molitvom Gospodinu: »Zahvaljujemo ti što si nas pozvao da stojimo pred tobom i tebi služimo«. Onda dalje smijemo smjerno moliti, »da nas, pričesnike Tijela i Krvi Kristove, Duh Sveti sabere u jedno«.

Nije trebalo izići na javu, ali se od drugih doznalo da je III. *euharistijsku molitvu* uglavnom sastavio čuveni dogmatski i liturgijski stručnjak Ciprijan Vagaggini OSB. No, on nije drugo učinio nego znalčki sakupio rukovet biblijskih, liturgijskih i patrističkih izražaja te ih uspješno povezo. Očito je kod toga i njemu neprestano pred očima bila zajednica cijeloga Božjeg naroda pa već na početku misnik tu kaže nebeskom Ocu: »Neprestano okupljaš svoj narod da od istoka sunčanog do zapada prinosi čistu žrtvu imenu tvome.« I za žrtvene je darove tu rečeno: »Koje ti donosimo za žrtveni prinos, da postanu Tijelo i Krv tvoga Sina, Gospodina našega Isusa Krista, koji nam je povjerio

slaviti ova otajstva«. I u anamnezi je te euharistijske molitve dvostruka množina: »Slavimo spomen spasonosne muke Sina tvoga... zahvalno ti prinosimo ovu žrtvu živu i svetu«. Sama se pak misna žrtva predstavlja kao prinos Crkve, dakako cijele, jer ona je Kristova (na što podsjeća riječ »svoje«) i u nju jednako spadaju svi koji su krštenjem i vjerom Kristovi. Za sve veće međusobno sjedinjavanje svojih Krist je ustanovio tu nekrvnu žrtvu i njezino blagovanje. Stoga ta molitva nastavlja: »Daj da okrijepljeni Tijelom i Krvlju Sina tvoga, Duhom njegovim Svetim ispunjeni budemo u Kristu jedno tijelo i jedan duh«. Poslije tolikih tekstova sada je još jasnija povezanost hijerarhije »sa svim narodom«. Naša molitva ima dalje lijepu sliku. Cijela Crkva kao takva je Božja »obitelj«. Ona ima »svu svoju djecu širom svijeta« i za tu molimo da je svu blagi Otac milostivo k sebi privede.

Kao u mnogočemu drugom, tako je i ovdje zapadna liturgijska tradicija složna s istočnom od koje imamo *IV. euharistijsku molitvu*. Poslije posebnog Predslovlja počinje »Slavimo...«. U nabranjanju je Božjih djela za ljude rečeno da je Bog »svima milosrdno pritekao u pomoć«. U epiklezi se moli da Kristov Duh Sveti posveti misnu žrtvu i tako nam omogući »da proslavimo ovo veliko otajstvo«. Anamneza ima čak tri puta množinu: »Spominjemo smrt Kristovu... ispovijedamo njegovo uskrsnuće... prinosimo njegovo Tijelo i Krv«. A prije pričesti druga epikleza Duhu Svetom moli: »Dobrostivo daj da svi pričesnici ovog jednog kruha i kaleža (dakle za sve pričest pod objema prilikama) Duhom Svetim sabrani u jedno tijelo, u Kristu postanu živa žrtva«. I kad molimo za Crkvu, kažemo da misnu žrtvu svi »prinosimo«. Tako molitvom raspoloženi i euharistijom okrijepljeni smijemo se nadati da će nam se »svima nama«, djeci Božjoj, ispuniti živa želja te postignemo baštinu nebesku u Božjem kraljevstvu kod svoga Oca.

Takvo liturgijsko shvaćanje moli i prinosi euharistiju kao Božje »djelo naroda«. Poznato je da izraz liturgija dolazi od »leiton ergon« — djelo (svega) naroda (laos). Ona nas onda potiče da tako ne samo molimo već i živimo, dotično da tu stvarnost provodimo u život. U prvom redu u samom euharistijskom slavljenju, kako je gore spomenuto, pričješćivanjem česticama posvećenim kod dotične mise i pod objema prilikama. Kad se na taj način Krist otajstveno žrtvuje i blaguje, onda će se i pričesnici više žrtvovati, što će se i uspješnije odraziti na svim poljima crkvene djelatnosti. Pretjerani klerikalizam pretjerano isticanje klera na uštrb ostaloga Božjega naroda, ne potiče već sputava apostolsko i pastoralno djelovanje Crkve. Pod tim bi vidikom bilo korisno ispitati u koliko je naših biskupija — uz obavezno svećeničko vijeće — ustanovljeno i šire pastoralno vijeće. U njima po svijetu brojni laici predlažu i s hijerarhijom provode mnoge pastoralno važne zadatke. Kod nas bi u njima trebalo još posebno mjesto pripasti našim redovnicama koje

sve odgovornije i uspješnije sudjeluju u svemu konkretnom pastoralnom radu klera. Pomanjkanje ili manjkava djelatnost pastoralnih vijeća mogla bi biti i plod neke neopravdane bojazni s obzirom na Božji narod. Hijerarhija, koja bi se bojala svojih laika, nekako bi sličila ocu bez djece.

Na kraju još napomena zašto je u naslovu prijedlog »sa« stavljen u zagrade. Budući da se on prije toga nalazi dva puta (»sa slugom... sa zborom...«), bio bi zapravo suvišan. No, zbog opasnosti da se ono kratko »svim« jedva čuje i ne čuje, možda bi bilo bolje reći: »sa svim narodom«.

Pre drag Belić

KULT BOGORODICE U BIZANTSKOM OBREDU (VIII)¹

C. Bogorodica u raznim »trebama«, (p)osvećenjima, molebnima bla godarenjima...

71. **Malo posvećenje vode** (»vodoosvjašćenie«) vrši se 1. kolovoza (augusta), zatim na dan *Prepolovljenja Praznika Pedesetnice* kad liturgijska evanđeoska perikopa govori o Spasiteljevu obećanju da će narodu dati vodu živu, pa na naslovne praznike hramova, kad se ovi po molitvi i kropljenju svetom vodom obnavljaju, te napokon po kućama kadgod to zažele vjernici.² Po svom je sastavu malo posvećenje slično jutrenju koje je sjedinjeno s litijom. Poslije običnog početka moli se psalam 142 (hebrejski 143), a onda dolaze dva bogorođičina. Prvi — a to je *K Bogorodice prilježno*, već ranije preveden³ — moli se dva puta, a drugi jedanput. Taj u slobodnom, prozaičkom prijevodu glasi:⁴

»Nikada umuknuti nećemo, Bogorodice, govoreći o Tvojaj moći, mi nevrjednici. Kad Ti ne bi svojim zagovorom stajala pred nama i za nas, tko bi se od nas izbavio od tolikih pogibli? I tko bi nas do ovoga časa očuvao slobodne? Nećemo, Gospo, otpasti od Tebe, jer Ti uvijek svoje sluge spasaš od svakojakih strahota!«

¹ Mogli bismo popraviti barem neke važnije tiskarske »omaške« u prošlom nastavku ove studije (v. SB 22/1982, 239-253): »ucrkovljenje« a ne »ucrkovljene« treba čitati na str. 240. u 3. alineji odozgo. — Maslina se grčki veli »elaia« a ne »elain« (str. 245 baš u sredini). — U drugom stihu prve strofe na str. 249. prvu riječ treba čitati Pomoći a ne: Pomoćni.

² Cf. NIKOL SKIJ, *Posobie k izučeniju Ustava bogosluženiija Pravoslavnoj Cerkvi*. S. — Peterburg 1900, 830.

³ Cf. SB 20 (1980) 315.

⁴ Preveo sam ga s crkvenoslavenskog prije nego što sam ga našao u grčkom izvorniku, ali se tekstovi bitno ne razlikuju. Ovaj tropar dolazi i u drugim (p)osvećenjima i blagoslovima. Cf. *Hagiasmatarion* III, 8, 90, 104 et passim. Cf. *Trebnik V*, gl. 2, str. 44.